

BIURO BEZPIECZEŃSTWA
NARODOWEGO

www.bbn.gov.pl

bbn@bbn.gov.pl

Departament Bezpieczeństwa Międzynarodowego
ul. Karowa 10, 00-909 Warszawa
tel. 0-22 695 18 62, faks 0-22 695 18 61

Warszawa, 22 września 2009 r.

ANALIZA BBN

Konsekwencje decyzji prezydenta USA Baracka Obamy, w sprawie przyszłości systemu obrony przeciwrakietowej

17 września br., na specjalnej konferencji prasowej, prezydent Stanów Zjednoczonych Barack Obama ogłosił decyzję w sprawie zmiany koncepcji budowy systemu obrony antyrakietowej (MD). Kilkumiesięczny przegląd projektu, którego realizację rozpoczęła administracja ówczesnego prezydenta G. W. Busha, zakończył się decyzją o rezygnacji z budowy elementów tarczy w Polsce i Czechach na rzecz utworzenia systemu mobilnego.

1. Nowa architektura tarczy

Z polskiego punktu widzenia, najważniejszą decyzją jest **całkowita rezygnacja z budowy radaru w Czechach oraz bazy z 10 wyrzutniami antyrakiet (GBI – ground-based interceptors) do zwalczania pocisków balistycznych dalekiego zasięgu, która miała powstać w Redzikowie**. Przypomnieć należy, że GBI są obecnie jedynym środkiem zabezpieczającym USA przed ewentualnym atakiem nuklearnym, jaki może być przeprowadzony za pomocą ICBM (raket międzykontynentalnych – dalekiego zasięgu). Obecnie 26 antyrakiet tego typu znajduje się łącznie w bazach na Alasce (*Fort Greely*) oraz w Kalifornii (*Vandenberg Air Force Base*).¹ Co ważne, w tej chwili chronią one terytorium USA jedynie przed atakiem z kierunku zachodniego (np. z Korei Północnej). **Nie mogą natomiast zapobiec atakowi ze wschodu (np. z Iranu), skierowanemu na wschodnie wybrzeże Stanów Zjednoczonych (m.in. Nowy Jork, Waszyngton, Filadelfię czy Boston)**, które w zamyśle miała chronić baza zlokalizowana w Polsce.

¹ Wg planów Pentagonu, do końca 2009 r. ich liczba ma wzrosnąć do 28.

Administracja B. Obamy planuje obecnie trzystopniową budowę nowego systemu obrony antyrakietowej.

- Do 2011 r. marynarka wojenna USA umieści co najmniej trzy okręty klasy AEGIS, które dysponując pociskami typu SM-3 będą mogły zwalczać rakiety średniego i krótkiego zasięgu. Obecnie, amerykańska flota dysponuje 21 okrętami zdolnymi do takich działań, z których większość stacjonuje na Pacyfiku oraz na Morzu Japońskim.²
- Do 2015 r. planowane jest zbudowanie trzech baz naziemnych (wspomniano o lokalizacjach znajdujących się w południowej i północnej Europie; w drugim przypadku Czechy i Polska zostały wymienione jako potencjalne kraje, w których można zainstalować elementy systemu) wyposażonych w mobilne rakiety SM-3 chroniące cały kontynent.
- Do 2018 r. armia USA chciałaby rozlokować zmodyfikowane pociski SM-3, które miałyby być gotowe do zwalczania rakiet balistycznych dalekiego zasięgu.³

Według B. Obamy, który nie zanegował generalnej koncepcji budowy systemu antyrakietowego, nowy system ma być bardziej mobilny i w większym stopniu chronić przed ewentualnymi zagrożeniami. Głównym powodem zmiany koncepcji budowy tarczy są – według przedstawicieli administracji USA – dane amerykańskiego wywiadu, który sugeruje, że zagrożenie ze strony irańskich rakiet krótkiego i średniego zasięgu jest znacznie bardziej realne, niż ewentualny rozwój zdolności ataku pociskami interkontynentalnymi. Drugim powodem tej decyzji są niższe koszty i skuteczność technologii, które mają być zastosowane w nowym systemie. Ponadto, sekretarz obrony USA R. Gates, jako jedną z przyczyn podjęcia takiej decyzji wskazał „zwłokę w ratyfikacji układów z USA przez parlamenty Czech i Polski”.⁴

Jak wskazują przedstawiciele administracji amerykańskiej, ideą Waszyngtonu jest budowa wspólnej, natowskiej tarczy antyrakietowej. Można stwierdzić, że administracja G. W. Busha dążyła do tego samego, gdyż projektowane bazy w Polsce i Czechach miały być etapem przejściowym przed wybudowaniem w pełni

² *What Americans Need to Know About Missile Defense: We're Not There Yet*, J. Carafano, P. Brookes, B. Spring, Heritage Foundation, 30 czerwca 2009 r.

³ Plany zaprojektowania tego typu pocisków zostały przedstawione między innymi przez firmę *Boeing* w czasie corocznej konferencji poświęconej tematyce obrony przeciwrakietowej, która odbyła się w Huntsville w dniach 17-20 sierpnia br., niejako w odpowiedzi na oczekiwaną decyzję amerykańskiej administracji o rezygnacji z budowy elementów tarczy w Polsce i Czechach. *Boeing* zapowiedział opracowanie mobilnej wyrzutni o wadze ok. 24 ton (47 tys. funtów, 1 funt = ok. 0,45 kg), która mogłaby być przetransportowana za pomocą samolotów C-17 i rozmieszczona w ciągu 24 godz. według bieżącego zapotrzebowania.

⁴ *DoD News Briefing with Secretary Gates and Gen. Cartwright from the Pentagon*, transkrypcja konferencji prasowej opublikowana na stronie internetowej Departamentu Obrony USA, 17 września 2009 r., <http://www.defenselink.mil/transcripts/transcript.aspx?transcriptid=4479>

operacyjnego systemu sojuszniczego. Decyzja B. Obamy oznacza zmianę kolejności tworzenia poszczególnych komponentów systemu. Na mocy jego decyzji, jako pierwszy budowana będzie jego część europejska.

2. Reakcje i komentarze

Decyzja administracji USA wywołała zróżnicowane reakcje krajowe i zagraniczne. Zmiana projektu MD jest bardzo krytykowana przez Republikanów i ośrodki z nimi związane, a także przez komentatorów niezależnych. Rywal B. Obamy w wyborach prezydenckich **J. McCain** podkreślił, że ta „**błędna decyzja pogorszy pozycję USA w Europie Środkowo-Wschodniej**”.⁵ Z kolei **Richard Pipes**, doradca ds. Rosji i Europy Środkowej prezydenta R. Reagana, ruch B. Obamy nazywa dosadnie „końcem tarczy”. Uważa ponadto, że prezydent USA „robi ustępstwo wobec Rosjan, nie otrzymując nic w zamian”.⁶ Podobnego zdania jest wpływowy analityk *Heritage Foundation* **James Carafano**, który decyzję Waszyngtonu określił jako „katastrofę”.⁷

Z drugiej jednak strony, analitycy popierający rozwiązanie zaproponowane przez B. Obamę wskazują, że system G. W. Busha był niesprawdzony i zbyt drogi.⁸ Dodatkowo podkreślają, że baza w Polsce nie obejmowałaby swoim ochronnym zasięgiem południowo-wschodniej Europy. Rozmieszczenie okrętów AEGIS na Morzu Śródziemnym jest więc – według nich – logiczną odpowiedzią na obecne zagrożenie ze strony Iranu. Kontrowersje wzbudzają jednak argumenty o małym zagrożeniu ze strony irańskich rakiet dalekiego zasięgu. Jak wskazuje **Eric Edelman**, pełniący funkcję zastępcy sekretarza obrony USA R. Gatesa w administracji G. W. Busha – „raporty wywiadu były raczej coraz bardziej alarmujące, a nie mniej”.⁹ Należy także podkreślić, iż plan rozwoju MD poprzedniej administracji również zakładał rozwój obrony przeciw rakietom krótkiego i średniego zasięgu. Za kluczowe należy więc uznać wypowiedzi przedstawicieli **Partii Demokratycznej** (np. **Nancy Pelosi**, szefowej Demokratów w Izbie Reprezentantów), **podkreślających znaczenie stosunków z Rosją, jako kluczowego czynnika dla Stanów Zjednoczonych w najbliższym czasie.**

⁵ *U.S. Missile U-Turn Roils Allies*, M. Champion, P. Spiegel, Wall Street Journal, 18 września 2009 r.

⁶ Wypowiedź dla radia RMF, 18 września 2009 r.

⁷ *Polska i Czechy bez tarczy*, P. Gillert, Rzeczpospolita, 18 września 2009 r.

⁸ Jednakże, przyjmując kryteria przedstawione przez B. Obamę w styczniu 2009 r. (koszty i efektywność), należy zauważyć, że dalszy rozwój planowanych wcześniej w Polsce antyrakiet (GBI) jest najlepszą opcją dla USA. W 2006, 2007 i 2008 r. przeprowadzono **3 udane testy antyrakiet do zwalczania pocisków dalekiego zasięgu (ICBM). Ogółem, w latach 2002-2009, aż 37 z 38 testów systemu naziemnego oraz morskiego (wszystkich typów) było udane.** Należy tu zaznaczyć, że dwustopniowe GBI (będące modyfikacją sprawdzonych pocisków trzystopniowych, stacjonujących obecnie w bazach na Alasce i w Kalifornii), które miały zostać umieszczone w Redzikowie, nie były jeszcze testowane. Jeśli chodzi o koszty, zarówno *Government Accountability Office* (GAO), jak i niezależni eksperci szacują, że budowa elementów MD w Polsce i Czechach są **najtańszą opcją** dalszego rozwoju tarczy.

⁹ *Czy to prezent dla Rosjan*, M. Bosacki, Gazeta Wyborcza, 18 września 2009 r.

Wątpliwości wzbudził również termin ogłoszenia decyzji B. Obamy. Z jednej strony spodziewano się, że nastąpi to dopiero za kilka tygodni, z drugiej zaś – wybór 17 września był, w kontekście Polski, wyjątkowo niefortunny. Zarówno przedstawiciele administracji (np. Philip Gordon), jak i osoby z nią związane (np. Zbigniew Brzeziński), uważają, że wybór daty to jedynie zbieg okoliczności. Ponadto pojawiły się sygnały, że ogłaszając swoją decyzję 17 września, Waszyngton chciał uniknąć wrażenia, iż podejmuje ją pod wpływem Rosji. Należy bowiem przypomnieć, że na 23 września br. planowane jest spotkanie amerykańskiego prezydenta z D. Miedwiediewem (podczas 64. sesji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku). Stąd decyzja o ogłoszeniu planów dotyczących dalszych losów MD przed, a nie po tym spotkaniu.

Kluczowe państwa UE będą zapewne wspierać nowy projekt B. Obamy. W **Niemczech** zarówno kanclerz **A. Merkel** („To sygnał nadziei na polepszenie stosunków z Rosją”), jak i szef dyplomacji **F-W. Steinmaier** („Cieszę się, że po dzisiejszej decyzji mamy możliwość przedyskutowania jeszcze raz ze wszystkimi partnerami tematu obrony przeciwrakietowej w Europie”) wyrazili zadowolenie z decyzji rządu USA. Pełne poparcie wyraził także **G. Brown**, premier Wielkiej Brytanii. Z kolei nowy sekretarz generalny NATO **A. F. Rasmussen** wskazał, iż dzięki decyzji B. Obamy „NATO odegra bardziej znaczącą rolę w amerykańskich planach budowy tarczy w Europie”.¹⁰ Dodatkowo, w przemówieniu wygłoszonym 18 września 2009 r. podkreślił konieczność „nowego otwarcia” w stosunkach NATO-Rosja.¹¹

Nowa koncepcja budowy systemu obrony antyrakietowej odpowiada również Izraelowi, ponieważ już w pierwszej fazie jego rozwoju (tj. w 2011 r.) kraj ten znajdzie się w zasięgu „parasola”. Należy wskazać, że okręty AEGIS będą również chronić innych kluczowych sojuszników USA w regionie Bliskiego Wschodu (Arabia Saudyjska, Jordania, ZEA). Dodatkowo, Stany Zjednoczone mają już na terenie Izraela (pustynia Negev) w pełni operacyjny radar typu X-Band.¹² Na październik 2009 r. planowane są z kolei wspólne amerykańsko-izraelskie ćwiczenia systemów antyrakietowych (izraelski *Arrow*, amerykańskie THAAD oraz morski AEGIS) o kryptonimie *Juniper Cobra*. Źródła izraelskie nie wykluczają, że po zakończeniu ćwiczeń, amerykańskie wyposażenie zostanie stałym elementem ich narodowej

¹⁰ http://www.nato.int/cps/en/SID-0A4A4A1F-59EB53C7/natolive/news_57636.htm?mode=pressrelease

¹¹ http://www.nato.int/cps/en/SID-0A4A4A1F-59EB53C7/natolive/news_57631.htm?

¹² Jest to najważniejszy model radaru stosowany w amerykańskim systemie obrony przeciwrakietowej. Jego producentem jest *Raytheon*. Ma zasięg do 6400 km i pułap 400-2000 km. Tego typu radar miał zostać zainstalowany w Czechach.

obrony.¹³ Ponadto, izraelscy analitycy i politycy wskazują, że porozumienie amerykańsko-rosyjskie może spowodować skuteczniejszy nacisk na Iran w kwestii prowadzonego programu nuklearnego.¹⁴

W Rosji decyzja B. Obamy wzbudziła zrozumiałą euforię. Prezydent **D. Miedwiediew** stwierdził, że „docenia odpowiedzialną postawę amerykańskiego prezydenta”, a rezygnację z budowy systemu antyrakietowego w Europie nazwał „wprowadzaniem w życie porozumienia, które zostało zawarte w lipcu 2009 r.”. Przyznał również, że w obecnej sytuacji Rosja może być bardziej skłonna do poparcia sankcji przeciwko Iranowi, co będzie jednym z tematów zbliżających się szczytów ONZ (w Nowym Jorku) oraz G-20 (w Pittsburghu).¹⁵ Ponadto, agencja Interfax poinformowała, że w odpowiedzi na decyzję amerykańskiej administracji Rosja rezygnuje z rozmieszczenia w Obwodzie Kaliningradzkim rakiet typu Iskander. Rosjanie jednak oficjalnie zaprzeczają doniesieniom o jakiegokolwiek umowie w sprawie tarczy, a znany z ostrych wypowiedzi rosyjski ambasador przy NATO D. Rogozin, stwierdził, że Rosja „nie postrzega decyzji B. Obamy jako ustępstwa, na które Rosja miałaby odpowiedzieć, ale jako naprawienie wcześniejszego błędu”.¹⁶

Wnioski

(Rozdział do wiadomości Prezydenta RP)

Opr.: Przemysław Pacuła, DBM

**Szef
Biura Bezpieczeństwa Narodowego
Sekretarz Stanu**

Aleksander Szczygło

¹³ *U.S. missile defense system planned for Israel*, Y. Katz, Spero News, 8 września 2009 r.

¹⁴ *Missile Plan Cancellation May Be Good*, R. A. Stoil, Jerusalem Post, 18 września 2009 r.

¹⁵ *Obama Scraps Bush-era Missile Defense for New Plan*, CNN, 19 września 2009 r.

¹⁶ *U.S. Missile Roils..... op.cit.*